

(६) कल्याणकारी राज्य

- १) कल्याण, विकास, सबलीकरण
- २) शाश्वत विकास – एमडीजी, एसडीजी
- ३) मनुष्यबळ विकास
- ४) सर्वसमावेशकता
- ५) प्रादेशिक असमता

१) कल्याण, विकास, सबलीकरण

- १) पुढीलपैकी कोणत्या विचारवंताने विकास ही एक प्रक्रिया आणि फलित असून राज्यातील नागरिकांना कमीत कमी अन्न, शिक्षण, आरोग्य सेवा आणि रोजगार यांची हमी देण्यासाठी राज्याच्या हस्तक्षेपासाठी गरज प्रतिपादित केलेली आहे ?
१) पीटर ड्रुकर २) ऑलिव्हर हार्ट ३) पॉल क्रुगमन ४) अमर्त्य सेन
- 1) Which scholar has defined development as process and product, demanding need of state intervention to guarantee its citizen a basic minimum - food, education, healthcare and employment?
1) Peter Drucker 2) Oliver Hart 3) Paul Krugman 4) Amartya Sen
- २) खालील विधानांपैकी कोणते विधान **योग्य** आहे ?
a) यांत्रिक पर्यावरणामध्ये यंत्रांचा विकास व परिणामस्वरूप औद्योगिक प्रक्रियांचा अंतर्भाव होतो.
b) असमाधानकारक यांत्रिक पर्यावरण औद्योगिक थकवा, कंटाळवाणेपणा, वैफल्य व अपघात अशा प्रश्नांना जन्माला घालते.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) योग्य आहे. २) फक्त (b) योग्य आहे.
३) दोन्ही (a) व (b) योग्य आहे. ४) (a) आणि (b) दोन्ही चूक आहेत.
- 2) Which of the following statements is/are **correct**?
a) Mechanical environment consists of development of machines and consequent industrial processes.
b) Unsatisfactory mechanical environment gives birth to problems of industrial fatigue, monotony, frustration and accidents.
Answer Options :
1) Only (a) is correct. 2) Only (b) is correct.
3) Both (a) and (b) are correct 4) Both (a) and (b) are incorrect
- ३) अजेंडा-२१' (Agenda-21) ची योग्य व्याख्या लक्षण कोणते ?
१) युनोच्या मानवाधिकार संरक्षणासाठी असलेला कृती आराखडा.
२) २१ व्या शतकातील जागतिक पर्यावरणाच्या संधारणाचा कृती आराखडा.
३) आण्विक निःशस्त्रीकरणावरील २१ प्रकरणांचे पुस्तक.
४) सार्कच्या पुढील सभेमधील अध्यक्षान्च्या निवडणुकीसाठीची विषय पत्रिका.
- 3) Which of the following is **correct** definition of 'Agenda - 21'?
1) It is an action plan of UNO for protecting human rights.
2) It is an action plan for conservation of global environment in 21st century
3) It is a book of 21 chapters on nuclear disarmaments.
4) It is an agenda for the election of the President in the next meeting of SAARC.

२) शाश्वत विकास – एमडीजी, एसडीजी

१) टिकाऊ सातत्यपूर्ण विकासाची २०३० ची कार्यक्रम पत्रिका संयुक्त राष्ट्रांच्या सदस्य देशानी २०१५ मध्ये स्वीकृत केली ज्या द्वारे लोकांसाठी शांतता आणि समृद्धीसाठी मार्गदर्शक तत्वे दिली आहेत. यात १७ टिकाऊ विकास ध्येये अंतर्भूत आहेत. खालील कोणते गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाची हमी देते ?

- १) ध्येय ८ २) ध्येय ४ ३) ध्येय २ ४) ध्येय १२

1) The 2030 agenda for Sustainable Development adopted by all United Nations Member States in 2015 provide guidelines for peace and prosperity for people. It includes 17 Sustainable Development Goals. Which of the ones presented below guarantees quality education?

- 1) Goal 8 2) Goal 4 3) Goal 2 4) Goal 12

२) पुढीलपैकी कोणत्या पर्यायांचा समावेश संयुक्त राष्ट्र संघाच्या मिल्लेनियम डेव्हलपमेंट गोल्स (MDGs) मध्ये होतो.

- a) आत्यंतिक गरिबी आणि भूक यांचे निर्मूलन b) सार्वत्रिक प्राथमिक शिक्षण साध्य करणे
c) विकासासाठी जागतिक भागीदारी विकसित करणे d) बाल मृत्यूदर कमी करणे
e) HIV / AIDS, मलेरिया आणि इतर आजारांशी सामना करणे

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b), (c), (d), (e) २) (a), (b), (c) ३) (b), (d), (e) ४) (a), (c), (e)

2) Which one of the following are accepted as Millennium Development Goals (MDGs) by UN?

- a) Eradicate extreme poverty and hunger.
b) Achieve universal primary education
c) Develop a global partnership for development.
d) Reduce child mortality
e) Combat HIV/AIDS, Malaria and other diseases.

Answer options :

- 1) (a), (b), (c), (d), (e) 2) (a), (b), (c) 3) (b), (d), (e) 4) (a), (c), (e)

३) खालील विधाने विचारात घ्या.

- a) २०१५ शाश्वत विकास उद्दिष्टांची संख्या ३० होती.
b) स्वैच्छिक राष्ट्रीय पुनरावलोकन अहवाल २०१७ सात शाश्वत विकास लक्ष्यांवर केंद्रित आहे. वरीलपैकी कोणते/ती विधान योग्य आहे/त ?

- १) फक्त a योग्य आहे २) फक्त b योग्य आहे
३) दोन्ही a आणि b योग्य आहे ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

3) Consider the following statements :

- a) In 2015 the number of Sustainable Development Goals was 30.
b) The Voluntary National Review Report 2017 focused on 7 sustainable Development Goals.
Which of the statement/s given above is/are correct ?

- 1) Only a is correct 2) Only b is correct
3) Both a and b are correct 4) None of the above

४) महाराष्ट्र शासनाचे कोणते संचालनालय शाश्वत विकास ध्येय कार्यक्रमाचे सनियंत्रण करते ?

- १) आरोग्य संचालनालय २) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
३) उद्योग संचालनालय ४) शिक्षण संचालनालय

- 4) Which Directorate of Government of Maharashtra controls 'Sustainable Development Goals Programme'?
- 1) Health Directorate
2) Finance and Statistic Directorate
3) Industry Directorate
4) Education Directorate

३) मनुष्यबळ विकास

- १) महाराष्ट्र राज्य शासनाने या दिवशी 'महाराष्ट्र राज्य मानव विकास मिशन'ची स्थापना केली.
१) २९ जून २००१ २) २९ जून २००२ ३) २९ जून २००५ ४) २९ जून २००६
- 1) On 'Maharashtra State Human Development Mission was constituted by state Government of Maharashtra.
1) 29June 2001 2) 29June 2002 3) 29June 2005 4) 29 June 2006
- २) संयुक्त राष्ट्रसंघ विकास अहवाल २०१९ नुसार भारताच्या मानव विकास निर्देशांकाबाबतची कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
a) इंटरनेट वापरकर्ते एकूण ३०.५% व लोकसंख्येच्या प्रमाणात रोजगार (१५ वर्ष आणि त्यापेक्षा जास्त वयोगटातील ४०.६% आहे.
b) मात मर्त्यता प्रमाण (एक लाख जिवित जन्मामागे) १७४ आहे.
c) जन्माच्या वेळेस आयुर्मान (वर्ष) ६९.४ व लिंग विकास निर्देशांक ०.८२९ आहे.
d) अपेक्षित शालेय शिक्षण व,७ १२.३ व कुशल कामगार शक्ती १७.६% आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c) २) (b), (c) आणि (d) ३) (a) आणि (b) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत
- 2) According to the United Nations Development Report 2019, which statements about India's Human Development Index are **correct**?
a) Total of 30.5% Internet users and Employment of Population Ratio (15 yrs. and above) is 40.6%.
b) Maternal Mortality Ratio (deaths per 1,00,000 live births) is 174.
c) Life expectancy at birth (years) 69.4 and Gender Development Index it is 0.829.
d) Expected schooling year 12.3 and skilled manpower is 17.6%.
Answer Options :
1) (a), (b) and (c) 2) (b), (c) and (d)
3) (a) and (b) 4) All options are correct
- ३) आर्थिक विकास आणि मानव विकास यांच्यात फरक आहे, हे मत कोणी मांडले आहे ?
१) पॉल स्ट्रिटन २) अमर्त्य सेन ३) प्रा. मेहबूब उल-हक ४) दांडेकर व रथ
- 3) Who has expressed this opinion that, there is a difference between economic development and human development ?
1) Paul Striton 2) Amartya Sen
3) Prof. Mehaboob Ul-Huk 4) Dandekar and Rath

- ४) मानव विकास निर्देशांका संदर्भात पुढीलपैकी कोणते/ती विधान/विधाने सत्य आहेत ?
- a) पहिला मानव विकास निर्देशांक अहवाल मेहबूब-उल-हक यांच्या नेतृत्वाखाली तयार झाला आणि तो १९९० मध्ये प्रकाशित करण्यात आला.
- b) 'जन्माच्या वेळचे वजन' या आधारे मोजले जाणारे आरोग्य हा मानव विकास निर्देशांकाचा एक महत्त्वाचा घटक आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**

१) a आणि b २) केवळ a ३) केवळ b ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

- 4) Which of the following statements regarding HDI is/are true ?

a) The first HDI report was prepared under the stewardship of Mahboob-U1-Haq and published in 1990.

b) Health measured in terms of 'weight at birth' is one of the important component of HDI.

Answer options :

1) a and b 2) Only a 3) Only b 4) None of the above

- ५) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे.

a) मानव विकास निर्देशांक अहवाल जागतिक पातळीवर १९९० पासून प्रकाशित होत आहे.

b) सन १९९५ मध्ये जागतिक पातळीवर प्रकाशित झालेला मानव विकास अहवाल लोकसंख्येतील लिंगभेदासंबंधी होता.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) बरोबर आहे २) (b) बरोबर आहे
३) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर आहेत. ४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही

- 5) Which of the following sentences is correct ?

a) The Human Development Index Report is being published globally since 1990.

b) The Human Development Report, published globally in 1995 was on gender differences in the population.

Answer Options :

1) (a) is correct 2) (b) is correct
3) Both (a) and (b) are correct 4) None of the above is correct

- ६) मानवी विकास निर्देशांक खालील/पुढील तीन निर्देशांक मिळून तयार होतो

१) आयुर्मान, ज्ञान, एकूण लोकसंख्या २) आयुर्मान, ज्ञान, जीवनमान

३) वय, ज्ञान, दरडोई खर्च ४) प्रौढ साक्षरता प्रमाण, ज्ञान, जीवनमान

- 6) Human Development Index is prepared by the following three index

1) Life expectancy, Knowledge, Total population

2) Life expectancy, Knowledge, Standard of living

3) Age, Knowledge, Per capita cost

4) Adult literacy ratio, Knowledge, Standard of living

- ७) मानवी विकास निर्देशांक - २०१८ च्या अहवालाबाबत खालील विधाने विचारात घ्या.

a) ती आयुर्मान, शिक्षण आणि उत्पन्न याची समग्र आकडेवारी आहे.

b) २०१८ च्या मानवी विकास निर्देशांकात भारताचा क्रमांक १३० वा आहे.

c) नेदरलँड्स, सिंगापूर, स्वीडन, हाँगकाँग, आईसलँड यांची क्रमवारीत आघाडी आहे.

d) नायजेर, द सेंट्रल आफ्रिकन रिपब्लिक, साउथ सुदान, चाड आणि बुरुंडी यांचे मानवी विकास निर्देशांकात सर्वात कमी गुण आहेत.

वरीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?

१) (a), (b), (c) २) (a), (b), (d) ३) (b), (c), (d) ४) वरील सर्व

- 7) Consider the following statements about Human Development Index report - 2018 :
- It is a composite statistic of life expectancy, education and income.
 - India ranks 130 on 2018 HDI.
 - Netherland, Singapore, Sweden, Hongkong, Iceland lead the ranking.
 - Niger, The Central African Republic, South Sudan, Chad and Burundi have the lowest score in the HDI.

Which of the statements given above are **correct**?

- 1) (a), (b), (c) 2) (a), (b), (d) 3) (b), (c), (d) 4) All above

- ८) खालीलपैकी कोणते एचडीआय मानव विकास अहवाल २०२० द्वारे सादर केला गेला ?
- लिंग असमानता निर्देशांक एचडीआय
 - ग्रहांचा दाब समायोजित एचडीआय
 - मानवी गरिबी एचडीआय
 - लिंग संबंधित विकास एचडीआय
- 8) Which of the following HDI was introduced by Human Development Report 2020 ?
- Gender Inequality Index HDI
 - Planetary Pressure Adjusted HDI
 - Human Poverty HDI
 - Gender related Development HDI

- ९) खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहे/त ?
- मानव विकास निर्देशांक अहवाल २०१० ने दोन जागतिक निर्देशांक सुरू केले-लिंग सबलीकरण उपाय आणि लिंग असमानता निर्देशांक.
 - लिंग सबलीकरणाच्या उपायाने स्त्रीला आर्थिक आणि राजकीय जीवनात सक्रियपणे भाग घेण्यास सक्षम आहेत की नाही हे सूचित केले.

पर्यायी उत्तरे :

- केवळ a योग्य आहे
 - दोन्ही a आणि b योग्य आहेत
 - केवळ b योग्य आहे
 - वरीलपैकी कोणतेही योग्य नाही
- 9) Which of the following statement/s is/are correct ?
- Human Development Index Report 2010 launched two global indices-Gender Empowerment measure and Gender Inequality Index.
 - The Gender Empowerment Measure indicated whether women are able to actively participate in economic and political life.

Answer options :

- 1) Only a is correct 2) Both a and b are correct
3) Only b is correct 4) None of the above are correct

४) सर्वसमावेशकता

- १) "अनुदान योजना, ह्या स्टीरॉईड सारख्याच असतात, आळशी डॉक्टरांना त्यांच्या अज्ञानी रुग्णांना स्टीरॉईडचा डोस द्यायला आवडते. स्टीरॉईडमुळे काही काळ बरे वाटते. रुग्णाला त्वरित आराम मिळतो, परंतु हा रुग्णाचा आजार कायम बरा करण्याचा उपाय नाही" हे विधान खालीलपैकी कोणी केलेले आहे ?
- राम जेठमलानी
 - किशोर जेठनंदानी
 - डॉ. मनमोहन सिंह
 - पी. चिदंबरम
- 1) "Subsidies are akin to steroids as prescriptions. Lazy doctors like to administer to their ignorant patients a dose of steroids to remedy the proximate cause of illness. Steroids provide quick relief but don't promise an enduring cure". This statement is quoted by whom ?
- Ram Jethmalani
 - Kishore Jethnandani
 - Dr. Manmohan Singh
 - P. Chidambaram

५) प्रादेशिक असमतोल

१) खालीलपैकी प्रादेशिक असमतोलाचे निदर्शक कोणते?

a) निव्वळ राज्यांतर्गत उत्पादन

b) राज्यातील लोकांचे दरडोई उत्पन्न

c) दरडोई विजेचा वापर

d) प्रति १००० व्यक्तींमागे नोंदणीकृत वाहनांची संख्या

पर्यायी उत्तरे :

१) पर्याय b आणि a

२) पर्याय a, b आणि c

३) पर्याय b आणि c

४) पर्याय a, b, c आणि d

1) Which of the following are indicators of Regional Imbalance ?

a) Net State Domestic Product.

b) Per Capita Income of the people in State.

c) Per Capita Consumption of Electricity.

d) Registered vehicles per 1000 persons.

Answer options :

1) Option b and a

2) Option a, b and c

3) Option b and c

4) Option a, b, c and d

उत्तरे - (६) कल्याणकारी राज्य

१) कल्याण, विकास, सबलीकरण

१-४

२-३

३-२

२) शाश्वत विकास - एमडीजी, एसडीजी

१-२

२-१

३-२

४-२

३) मनुष्यबळ विकास

१-४

२-२

३-३

४-२

५-३

६-२

७-२

८-२

९-३

४) सर्वसमावेशकता

१-२

५) प्रादेशिक असमतोल

१-४